

hudba rebelů

Ted Gioia

Hudba: Podvratné dějiny

Host, 2021, překlad Marek Sečkař, 528 stran

TEXT JIŘÍ V. MATÝSEK

Dějiny píší vítězové, říká se. Takové pojetí se projevuje i ve způsobu, jakým jsou ve školách předkládány třeba dějiny umění, jako proud střídajících se směrů, který následují jeden po druhém. Výtvarná i hudební výchova jsou takto nezáživně redukovány na nejvýznamnější zástupce a nejnepřítelnější představitele. Pro účely výuky je to pohodlná volba, realitě však příliš neodpovídá.

Knihy Hudba – podvratné dějiny amerického hudebního publicisty Teda Gioia chce dějiny hudby vyprávět jinak. Vychází ze svých předchozích prací, které se zabývaly lidovou písní, pojímá vývoj hudby nikoliv jako řadu hotových směrů, ale jako proud postupných inovací, které mají jasně dostředivou tendenci. Jakákoliv změna přichází z periferie, od outsiderů společnosti, a potřebuje čas, aby se přes období odmítání a vzdoru ze strany stávajícího hlavního proudu, či snad vůči establishmentu, dokázala prosadit. Tato v zásadě logická úvaha má oporu všemožně v lidských dějinách. Vždycky musí přijít podvratný živel, aby začal pootáčet pomyslným kolem dějin. A hudba, jak Gioia ve svém textu opakovaně zdůrazňuje a dokazuje, má onen podvratný, rebelující charakter a dříve nebo později prorazí na povrch.

Informačně hutný, pečlivě ozdrojovaný, zároveň velice čtivý text postupuje dějinami hudby čistě chronologicky. Jen tak je totiž možné poskytnout celistvý obraz – Ted Gioia začíná neolitem a končí v současnosti, kdy moderní technologie proměnily distribuci hudby k nepoznání. Gioia sleduje funkční aspekty hudby, vlivy dalších druhů umění, společenské změny v postavení hudebníků, roli hudby v lidských životech, kulturní spory. Zdůrazňuje prvek násilí i rituální charakter hudby, obojí je v muzice přítomno dodnes. Gioia úspěšně poukazuje na věci, které jsme rádi vytěsnil ve snaze vnímat ze všech aspektů hudby její „zábavný“ charakter a ignorovat to temné, co je s ní spojeno.

Bez problematických pasáží se text neobešel. Gioiův místy až obsesivně pečlivý přístup s důrazem na detail dostává povážlivé trhliny ve chvíli, kdy se vyprávění přeneso do druhé poloviny dvacátého století a autorova metoda začne připomínat žabku – kamínek skákající po hladině rybníka. Skáče po povrchu, jen občas se zanoří pod hladinu. Na podobném prostoru, na jakém byl dosud schopný analyzovat středověké minstrelly nebo country, nyní přeskáče

od konce šedesátých do devadesátých let a ze všech směrů, které se v hudbě v té době objevovaly, si vybírá jen některé. Punk nemůže vynechat, avšak v duchu své teze outsidera jej bulvarizuje zaměřením na Sida Viciouse a podobného pojetí se dočká i Kurt Cobain. U něj je alespoň nakousnuta jeho nechtěná role „mluvčího mládeže“. Jen punk či grunge by si zasloužily hlubší analýzu, protože však nejde o hudební styly, které by autora zajímaly, dostaly jen nezbytně nutný prostor. Jenže pokud máme najít v hudbě minulého století stylové milníky, které na sebe zároveň nabalily i silný sociální aspekt – a jsou tedy podstatné i pro samotné vyprávění hudebních dějin –, punk a grunge jsou klíčové stejně jako jazz a rock'n'roll. Jako by tady autora svázala vlastní vize jinak pojatých dějin hudby, které chce stůj co stůj dotáhnout až do současnosti, ale zároveň si uvědomuje, že použitá metoda nedokáže uspokojivě pokrýt moderní hudbu.

Zarážející je i to, proč je natolik stěžejní součástí vývojové řady populární hudby, jako je metal, redukována na kuriozitu. Gioia se o tuto sumu stylů otre pouze v podobě chybně pojatého výčtu subžánrů, zdůraznění hluku a oddanosti fanoušků. To je vážně všechno? Přitom by aplikace Gioiových tezí o muzikantech z periferie coby hybné síle hudebního dění byla logická a opodstatněná, protože by tyto myšlenky potvrdila na výrazném hnutí, které je pro současného čtenáře snáze uchopitelné než třeba hudba středověku. Totéž co na metal by šlo pochopitelně vztáhnout i na rozkvet elektronické hudby, i ta vznikala na okraji společnosti, i ta v sobě nese zdůrazňové prvky rituálu a implicitně pojatého násilí. A opět se o toto téma Gioia jen opatně otre. Situace britských průmyslových měst jako Birmingham nebo Sheffield se v zásadě nelišila od řecké New Orleans nebo Memphisu v první polovině 20. století. Z posledně jmenovaných vyšel jazz, blues a country, z těch prvně jmenovaných heavy metal. Působí to přinejmenším líně a ke konci knihy, kde autor trefně popisuje současnost jako dobu uhlazenosti, která algoritmicke popírá jakékoliv odchylky, naráží dokonce do pomyslné zdi. Po celou dobu se totiž Gioia věnuje vzestupu periferie do mainstreamu, ale v závěru staví kolem hlavního proudu neprostupnou zeď.

Přítom tento vývoj pokračuje, periferní hudební směry obohacují mainstream neustále a jako důkaz mohou posloužit nominace Jona Batista, který jasně vytahuje ze zapomnění sedmdesátkový soul na letošní Grammy, nebo úspěch zatracené originálních mladých britských kapel typu black midi. Stejně tak nevytizela tvrdá hudba, jak by se v podání Teda Gioia mohlo zdát. Anebo se mu prostě jenom nehodí do drámy, podobně jako dříve heavy metal...

Dostředivý řetězec, který bez problémů platil po celé dosavadní hudební dějiny, se začíná od druhé poloviny dvacátého století poněkud viklat. Bude fungovat, pouze pokud hudební dění zredukujeme. Jenže tohle povodí už dnes nevypadá jako řeka s přítoky, jak by ho Gioia asi rád viděl. Je to spíše rozvětvená delta, v níž vedle sebe existují desítky a stovky drobných žánrových a stylových říček, které kvůli změnám v distribuci hudby, jakkoliv škodlivým z ekonomického hlediska, mají úplně stejnou možnost najít svého posluchače.

Jsou věci, které se nemění. Hudba neztrácí svůj rituální charakter (byť Gioiova snaha připsat teroristické útoky na koncertech Ariany Grande v Manchesteru nebo Eagles of Death Metal na vrub „násilné podstatě hudby“ je prostě za vlasy přitažená), stále ovlivňuje emoce, stále má tu energii, pro kterou je nutnou součástí lidských životů. A tak to má být. Stejně tak mají vznikat i knihy, jako je Hudba – podvratné dějiny. Rozporované pojetí závěru knihy nezmění nic na tom, že je Gioiův text nesmírně podnětný, usouvztažňuje prvky, které jsou vlastně očividné, ale nikdo je v takové míře nespojí. A mezery, hlavně když se vyprávění stočí na druhou polovinu dvacátého století? Ať si.

Trhliny jsou místem úvah.